

„BIZTOSRA MEGYÜNK”

Zsuppán András beszélgetése Baán Lászlóval, a Liget Budapest beruházás kormánybiztosával

– *Hogyan alakult a Liget Budapest projektről szóló nyilvános diskurzus?*

– Ez a diskurzus közel hároméves, hiszen a kormány 2011-ben jelentette be, hogy nem támogatja a Szépművészeti Múzeum bővítését, illetve helyette egy új múzeumi negyed felépítését irányozta elő a Városligetben. Amikor kineveztek kormánybiztossá, és megbíztak a projekt előkészítésével, ennek része volt a társadalmi párbeszéd elindítása is. Szemben más nagyprojektekkel, ahol gyakran születtek a szélesebb közvélemény számára váratlan döntések, a Liget Budapest esetében teljesen transzparens folyamat zajlik. Semmi olyasmi nem fog történni, amit ne lehetne jó előre tudni és véleményezni. Még egyetlen kapavágást sem tettünk, az építési engedélyek megszerzésének közelében sem járunk, de már jó ideje nyilvánosságra hoztuk, hogy hova milyen intézményeket szeretnénk elhelyezni. Ez egy példaértékű folyamat, amelynek során vélemények és ellenvélemények ütköznek, a kormányzati álláspont módosul, átalakul, a kritikák, új szempontok hatására gazdagodik.

– *A civil bírálók viszont úgy érzik, nem történt lényegi elmozdulás, a kormány csak kozmetikai engedményeket tett.*

– Ez nem így van: a majdani döntés több lényegi eleme az említett hosszú egyeztetési vagy éppen vitafolyamatból fakad. Ahhoz azonban hozzá kell szoknia minden szereplőnek, hogy a döntéseket végsősoron a legitim döntéshozók hozzák meg, s a felelősséget is ők viselik érte. Igen, a civil társadalom véleménye fontos, és befolyásolja a folyamatot. Azonban a civil véleményformálóknak is el kell fogadniuk, hogy álláspontjuk egy a sok közül, amellyel szemben vagy éppen párhuzamosan számos más érvényes vélemény fogalmazódhat meg. Nem muszáj végpusztulást és rettenetet kiáltani, ha a végén egy eltérő álláspont érvényesül.

– *Nem tart attól, hogy az álláspontok végletesen bemerevednek?*

– Az álláspontok sok tekintetben már most is nagyon merevek. Miközben a projekt bizonyíthatóan sok ponton módosult az elmúlt három év során, a civil vagy éppen a szakmai vélemények jóval nagyobb merevséget, megváltoztathatatlanságot mutatnak. Számomra is tanulság: a civil véleményalkotók számára fontosabb, hogy minden körülmények között megőrizték az arcukat, mint az esetleg kínálkozó józan, ésszerű kompromisszum. A politikai szereplőkkel ellentétben a civileknél a hitelesség forrása a hajthatatlanság: bármi történjen is, szinte soha nem változtatnak eredeti álláspontjukon. Látnunk kell, hogy az eredményesség és a felelősség kritériuma, ami a politikai szereplők viselkedését alapvetően meghatározza, a civil véleményalkotóknál nem játszik szerepet. A politikusokat a kívülállók egyfelől befolyásolhatatlannak tartják, másfelől meg köpönyegforgatónak; holott a politika szereplőit mégiscsak egyfajta racionalitás jellemzi, alkalomadtán képesek változtatni az álláspontjukon. A civil szereplőket viszont bármilyen „engedmény” gyanússá teheti a saját referenciaközegükben, félnek a súlyos

presztízvesztéstől, hogy azt hihetik róluk, hogy átálltak az „ellenség” oldalára. Számtalanszor előfordult az egyeztetések során, hogy leültem tárgyalni a kritikusainkkal, és végül egy hosszú beszélgetés után úgy álltunk fel az asztaltól, hogy ha minden a végigbeszélte módon valósul meg, akkor alapvetően nincs kifogásuk a projekt ellen. S aztán másnap, mintha mi sem történt volna, minden ment a részükről az eredeti koreográfia szerint. Mások elmondták négyszemközt, hogy a projekt számos elemével immár egyet tudnak érteni, azonban a nyilvánosság előtt ezt soha nem ismerték el, hanem továbbra is ugyanúgy támadták az egész tervet. Pedig korrektebb, egyenesebb és gyümölcsözőbb volna megállapodni, hogy melyek azok az elemek, amelyek tulajdonképpen rendben vannak, és melyek azok, amelyek továbbra is problémát jelentenek. A politikai vagy a gazdasági életben, ahol valós érdekek és a valós felelősségek vannak, általában ilyen tárgyalások zajlanak. A civil szervezetekkel, személyekkel ez majdnem lehetetlen.

– *Milyen tanulságokat tudott leszűrni a projektet ért bírálatokból?*

– Az elejétől kezdve tudtam, hogy a zöldfelületek védelme rendkívül fontos szempont, de idővel világossá vált, nem elég a meglévő zöldfelület rekonstrukciója, hanem a bővítésre is módot kell találni. A viták, beszélgetések során ez egyértelműen stratégiai prioritás lett. A folyamat gyümölcsének nevezhető, hogy a Városliget zöldfelülete a jelenlegi 60 százalékról 65 százalékra nő, és ugyanez a szempont befolyásolta az intézmények végső helyének kiválasztását, bizonyos intézményekről, mélygarázsokról pedig lemondtunk. A Kós Károly sétány tervezett lezárása és az ezzel összefüggő közlekedési fejlesztések pedig a zöldfelület terhelésének drasztikus csökkentését célozzák. Ugyancsak az egyeztetési folyamat eredménye, hogy tájépítészeti rekonstrukciós pályázatot írunk ki az egész Városliget területére. A park folyamatosan változott, fejlődött, ezért nem lehet egy meghatározott „eredeti” állapothoz visszatérni. A Városligetnek a történeti tájkerti előzményeket tiszteletben tartva 21. századi városi közparkká kell válnia. Nagyon kíváncsi leszek a pályázat eredményére, mert elképzelhető, hogy a tájépítészek egy része a fák, mindenekelőtt az özönfajok ritkítását fogja javasolni, mégpedig a történeti kert értékeinek helyreállítása érdekében, mivel a tájkerti jelleg bizonyos területeken esetleg nem további fásítást, hanem oldottabb, ligetes kialakítást igényel. Ez a szélesebb nyilvánosságban és a tájépítész szakmán belül is érdekes vitát indíthat el.

– *A Liget Budapest projekt hogyan viszonyul a terület előző korszakaihoz, és hogyan illeszkedik Városliget általános fejlődéstörténetébe?*

– A Városligetet a József nádor által kezdeményezett pályázati felhívásra 1816-ban elkészült Heinrich Nebbien-féle terv alapján a világ első tervezett városi közparkjának szokták idehaza nevezni – s noha nem a legelső, mert például a Boston Common az Egyesült Államokban már a 17. században létezett, de a Városliget a terv megfogalmazását illetően kétségtelenül az elsők közé tartozott. Azonban a Nebbien-féle terv soha nem valósult meg a maga egészében, nem jutott rá elég pénz, és hiányzott az akarat, hogy a fás, mocsaras, városzéli területet a nyertes terv szerinti parkká alakítsák. A fordulópontot az Állatkert megnyitása jelentette 1866-ban, ugyanis ettől kezdve a Városligetben sajátosan budapesti fejlődés vette kezdetét. A következő évtizedekben országos rangú szórakoztató és kulturális intézmények sokaságát helyezték el a parkban. Az Állatkert

mellett, 1870-től itt kapott helyet Európa akkori legnagyobb műjégpályája, 1896-ban a mindenkori kortárs művészetet szolgáló Műcsarnok, 1906-tól az első magyar állandó művészeti múzeum, a Szépművészeti Múzeum, majd 1913-ban megnyitotta kapuit Európa legnagyobb fürdőkomplexuma, a Széchenyi-fürdő, az 1896-os ezredéves kiállítás örökségéről, például a Vajdahunyadvárról vagy a Közlekedési Múzeumról nem is szólva. Igazi különlegesség és Európa-szerte egyedi megoldás, hogy ezeket az intézményeket magában a Ligetben helyezték el, és nem körülötte. A világ nagy közparkjai körül általában megfigyelhető egyfajta intézményi sűrűsödés, de nemigen fordul elő, hogy maga a park váljon országos rangú intézmények befogadjává. A Városligetben egyedülálló egyensúly jött létre a park és az intézmények között, amely egyensúly ráadásul egy kivételes értéket képviselő történeti rétegződéssel párosul. A már fentebb említetteken kívül az 1885-ben megrendezett Országos Általános Kiállítás hátrahagyta a Nagy Iparcsarnokot (helyén ma a Petőfi Csarnok áll) és a régi Műcsarnokot (a mai Olof Palme-házat), de az 1900-as évek elejétől egy csinos szecessziós színházépület is állt például a Liget (ma Dózsa György) út és Ajtósi Dürer sor szegélyezte sarkában. A liget jellegadó intézményei tulajdonképpen fél évszázad alatt épültek fel. De utána is történtek jelentős változások. Az 1938-as Eucharisztikus Világkongresszus idején vált a Hősök tere zöld promenád-ból lekövezett rendezvénytérre. A II. világháborúban több értékes épület megsérült vagy teljesen elpusztult, és súlyos károkat jelentett a felvonulási tér kialakítása éppúgy, mint az 1925 óta a ligetben működő Budapesti Nemzetközi Vásárnak a háború után felépített új épületállománya is. (Ez utóbbiból az úgynevezett Hungexpo-irodaházak még mindig ott éktelenkednek a Ligetben.) Végül: a Petőfi Csarnok betonsilójára sem lehattunk, lehetünk büszkék.

– *Azzal szokták vádolni a Liget Budapestet, hogy az épületek telepítésével éppen a BNV rossz hagyományait folytatja.*

– Ez egy teljesen téves hasonlat: a legkevésbé sem tartom követendő példának a BNV időszakát, amikor a Városliget egy nagy része látogathatatlanná vált a rengeteg, építészetileg gyatra minőségű elkerített pavilon és felvonulási épület miatt. A századforduló, a millennium időszaka jelenti a fejlesztés előképét. A Városliget egyedileg, organikusan kialakult tér- és intézményszerkezete feljogosít minket a folytatásra, és felelősséget is ró ránk, hogy milyen típusú változtatásokat hajthatunk végre és milyen határig mehetünk el. Nem hiszem, hogy a jelenkornak ne lenne joga a hagyományok szellemében hozzátenni a magáét a Városligethez, természetesen nagyon óvatosan, figyelve a zöldfelület meg az épített környezet, valamint a kulturális és szórakoztató funkciók egyensúlyára. A mai fejlesztéseket ugyanúgy világszínvonalon kell végrehajtani, ahogy az eleink tették. Nagyon izgalmas lesz az alapvetően 19. századi épületállomány párbeszéde a bekerülő új építészeti alkotásokkal. A fejlesztések mellett olyan bontásokat is végre fogunk hajtani, amelyekre már rég szükség lett volna, hiszen abszurd, hogy a Városligetben máig ott áll a Petőfi Csarnok silány épülete vagy a volt BNV-irodaházak.

– *Létezik egy lélektani határ a fakivágások tekintetében, amit nem szabad átlépni?*

– Igen, így például egyetlen platán sem kerülhet építési területre, mivel ezek a fák koruknál, méretüknél és méltóságuknál fogva megérdemlik a legszigorúbb védelmet. A meg-

lévő egyéb faállomány tekintetében minimalizálni kell a veszteséget, és sokszorosan pótolni kell minden kivágott egyedet.

– *A bírálók szerint a Liget Budapest felülről kierőszakolt, voluntarista fejlesztés, amelynek nincs köze a város tényleges igényeihez.*

– Ez a vád valóban gyakran elhangzik, de ha visszagondolunk a nemzeti szabadelvű kormányzás 1867 utáni ötven évére, akkor elmondhatjuk, hogy ilyen megközelítésben maga Városliget is egy voluntarista városfejlesztés eredménye. Állami szándék és finanszírozás nélkül soha nem jöttek volna létre azok a múzeumok és más intézmények, a ligetnek az a sajátos szövete, amit ma oly nagyra tartunk és szeretünk. A Városliget különleges intézményi és zöld együttese – a megjegyzésében foglalt szófordulattal élve – bizony a nemzeti liberális kormányzás „voluntarizmusának” köszönhető, ahogy egyébként maga Budapest is. Az akkori kormány stratégiai célkitűzése tette az egyesített három poros kisvárost, Pestet, Budát, Óbudát európai metropolisszá néhány évtized leforgása alatt. Ennek a célnak rendelték alá minden döntésüket a Nagykörút, a Duna-hidak vagy az Andrassy út megépítésétől kezdve a páratlan gazdagságú fővárosi intézményrendszer létrehozásáig vagy épp a Városliget fejlesztéséig. Maradandó és világraszóló értéket hoztak létre minden akkori vita dacára, mert a korabeli közélet természetesen a maihoz hasonló vitáktól volt hangos.

– *Nem szűja el a Liget Budapest a forrásokat a város fontosabb fejlesztéseitől? Miért új múzeumokra költi a pénzt a kormány a közlekedés fejlesztése vagy a régi negyedek rehabilitációja helyett?*

– E hipotézis szerint van egy felcímkézett összeg a város fejlesztésére, és ebből vagy erre, vagy arra költhetünk. Valójában nincsenek pántlikázott pénzek Budapest számára, a forrásokért folyamatos verseny folyik a régiók, ágazatok, érdekcsoportok és elképzelések között. Mindig van olyan cél, amelynél elvileg lehet fontosabbat találni. A Liget Budapest elhalasztásától azonban nem jutna több forrás más fővárosi feladatokra. Az új múzeumi negyed a legnagyobb léptékű kulturális beruházás a századforduló óta, ezért nem érdemes összehasonlítani egy villamosvonallal vagy egy kórház-rekonstrukcióval. Egyébiránt a Liget Budapest, a Városliget komplex fejlesztése és megújítása azért is lehet kiemelt kormányzati cél, mert az nem pusztán kiemelkedő kulturális gazdagodás az ország számára, hanem egy számíthatóan megtérülő gazdasági fejlesztés is egyben: éppen ezért kell a fejlesztést a liget hagyományaira és Európában egyedülálló intézményi szövetére építeni.

– *Közkeletű népi magyarázat szerint az egész múzeumfejlesztés csak a Budavári Palota felszabadítását szolgálja, hogy a miniszterelnök beköltözhessen.*

– Az egykori királyi palota felszabadítása véleményem szerint teljesen legitim cél. Soha nem rejtettem véka alá: téves döntésnek, sőt bűnösen téves döntésnek tartom, hogy az 1950-es években a szocialista rezsim letett a palota rekonstrukciójáról. Pedig Budapesten sokkal inkább lehetőség lett volna a háborús károk kijavítására, mint Varsóban, ahol a földdel egyenlővé tett lengyel királyi várat a lengyel kommunisták 1971 és 1983 között újra felépítették, és szabadon látogatható palotamúzeummá alakították. A másik véglet, amit a német kommunisták műveltek Berlinben, ahol a porosz uralkodók városi rezidenciájának a helyére felépítették az NDK parlamentjét s egyben legnagyobb művelődési házát, a Palast der Republikot. A magyar kommunisták nagyon

jellemző módon egy félutas megoldást választottak a lengyel és a keletnémet modell között: hál’ Istennek nem mertek egy dobozépületet felrakni a Várhegy tetejére, de teljesen lebutították a homlokzatokat, és belülről kibelegíttek a palotát, noha az enteriőrök jelentős része megmenthető állapotban vészelt át a háborús rombolást. Egyetlen terem, egyetlen szobácska sem maradt Európa egyik legpompásabb királyi palotájának nagyszerű teremsorából. Én azt javaslom, hogy kövessük a lengyel utat, és tegyük jóvá az 1950-es évek történelmi vétkeit: rekonstruáljuk eredeti formájában a palotának legalább a dunai szárnyát, és tegyük látogatható palotamúzeummá. A budai királyi palota az Országház mellett a második legfontosabb, szimbolikus jelentőséggel bíró épület Magyarországon, amely bár megszakításokkal, de mégis sok száz éven át az államfői székhely volt. Ezt a funkcióját a palotamúzeum mellett vissza is nyerheti, ahogy ez például a bécsi Burg vagy a prágai Hradzsín esetében is így van, de kormányzati funkció idetelepüléséről nem lehet szó, hiszen az sosem kapott teret a palotában. Hol van az megírva, hogy véglegesen tudomásul kell venni a történelmünk háborúval és erőszakkal történő átírását? Azt viszont bornírt feltételezésnek tartom, hogy bármelyik kormány a saját javára, önző célokból vágna bele egy ilyen vállalkozásba. A Magyar Nemzeti Galéria kiköltözése után legalább tíz évig tarthat a palota és az enteriőrök rekonstrukciója, vagyis legkorábban a 2020-as évek végére történhet meg a funkcióváltás, ilyen időtávra előre tekintve pedig senki nem tudhatja, hogy ki vágja át majdan a szalagokat. Egy ilyen terv vállalása nem politikusok rezidenciaválasztása, hanem egy politikai és társadalmi értékállítás.

– *A palota ma nyitott a látogatók előtt. Jobb lenne, ha zárt állami reprezentációs területté alakulna?*

– Először is: palota ma nincs, mert eltörölték az utolsó szobájáig. Ismétlem, a palota a mindenkori államfő székhelye volt, ezért elképzelhető és helyénvaló, hogy egy része ismét államfői rezidencia legyen, ahogy a bécsi Hofburgban és a prágai várban is fenntartanak egy-egy elnöki szárnyat, miközben mindkét épület nagyobb része teljesen szabadon látogatható múzeum. A budai királyi palota is elég nagy ahhoz, hogy a múzeumok mellett elférjen benne az államfő hivatala. Szerintem még az elnöki szárny látogathatóságát is biztosítani kell azokban az időszakokban, amikor nem használják hivatalos állami célokra, mint ahogy a madridi királyi palotába vagy a Buckingham-palotába is bemehetnek a turisták.

– *A Kossuth tér 1944 előtti képzőművészeti arculatának visszaállítását sokan retrográd, múltba forduló gesztusnak tartották. Nem váltana ki még elkeseredettebb vitákat a palota helyreállítása?*

– A történelmi kontinuitás helyreállítása a nemzet egyik legjelentősebb, szimbolikus súlyú épülete esetében a két totalitárius diktatúra, a náciizmus és a kommunizmus bűneinek jóvátételét jelenti, hiszen a németek és a szovjetek nélkül a Vár ma Európa egyik legjelentősebb királyi palotája lenne. Szerintem a mai kormányon túlmutató, széleskörű politikai konszenzust lehet teremteni e stratégiai cél körül, hogy a Vár nyerje vissza korábbi státusát. Valójában azok a múlt rabjai, csak épp a közelmúlté, akik ezt ellenzik, és a mai állapotokat konzerválnák – ők a többszáz éves történelmi tradíció folytatása és modernizálása helyett a szocializmusban kialakult állapotokat szeretnék szent tehénként örökre megtartani.

– *Térjünk vissza a Liget Budapesthez. Sokan féltik a Városligetet attól a terheléstől, amit a múzeumi negyedről várt évi egy-másfél millió plusz látogató jelent. Képes a park a turistatömegek befogadására?*

– A Városliget 4,5 millió látogatójának többsége az intézmények kedvéért keresi fel a területet, pusztán a parkot ténylegesen legfeljebb évente másfél millióan használják. A látogatók zöme a környező negyedekből érkezik: kismamák, nyugdíjasok, futók, kutyások, biciklisek, diákok. Természetesen ez fontos, megtartandó, sőt fejlesztendő használati értéke a parknak, de a liget a nagy nyugat-európai belvárosi parkokhoz képest alulhasznált. A Corvinus Egyetem elhíresült felmérése – amit egyébként mi készítettünk – megállapította, hogy a látogatók többsége nem érzi a parkot zsúfoltnak. Ezt a szubjektív benyomást a számok is igazolják. A Városligetnek csak a felét kitevő amszterdami Vondelparkot évente 10 millióan keresik fel, miközben ott egyáltalán nincsenek intézmények. Ez olyan, mintha a Városligetnek évi 20 millió látogatója lenne. Egy átlagos napon a Városligetben egy látogatóra 6–800 m² zöldfelület jut, vagyis bőven jut mindenkinek hely napozni, sétálni, olvasgatni. Megfelelő parkfenntartás mellett – ezt az állami kezelésbe vétel garantálja – a Liget sokkal jobban, sokkal szélesebb kör számára tudja ellátni a feladatát, vagyis sokkal több látogatót tud fogadni és élményekkel, kikapcsolódással feltölteni, mint most – anélkül, hogy ez a zöldfelületek vagy az intézményi kínálat leromlásával járna.

– *Vadonatúj, hatalmas múzeumok épülnének, miközben a régiék lepusztulnak, vegetálnak. Nem fenntarthatatlan az egész koncepció?*

– A fenntarthatóság kérdése a múzeumi világban elsősorban a látogatottság függvénye. Az érv tetszetősen hangzik, de vegyük sorra az egyes intézményeket. A fotómúzeum ma Kecskeméten legfeljebb 3000 látogatót vonz, biztos vagyok benne, hogy a Városligetben ennek közel a százszorosát érheti el. Az építészeti múzeum esetében az egyik legfontosabb magyar művészeti ág kap egy saját múzeumot – ahhoz képest, hogy a gyűjteménynek ma egyáltalán nincs épülete, ergo látogatói sem, csak előrelépést jelenthet az új intézmény. Az Új Nemzeti Galéria, amely a Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria egyesített 19–20. századi anyagát fogja bemutatni, biztos, hogy a mai, lehetőségeihez képest alacsony számú, 2–300 ezer körüli látogatónál többet tud majd vonzani, mivel a magyar művészet egy rossz adottságú épületben, különválasztva, karanténba zárva inkább csak a hazai művészetkedvelőket tudta megszólítani egy-egy sztárkiállításal. A Néprajzi Múzeum esetében a költözés kifejezett szükségszerűség, mivel a Kúria palotája múzeumi célokra teljesen alkalmatlan, ezt talán még a Liget Budapest kritikusai is elismerik. A gyűjtemény java megfelelő kiállítóterek hiányában raktárakban senyved. Mindegyik új múzeum esetében remélhető, hogy a látogatószám a jelenlegihez képest jelentősen megnő. Ezek az intézmények sikerre vannak ítelve, és biztos vagyok benne, hogy minden kormánytól meg fogják kapni a fenntartásukhoz szükséges összeget, ahogy például a Művészetek Palotája is minden kormány alatt sikeresen működik.

– *Miért kellett a projektbe bevonnani a Ludwig Múzeumot? Kifejezetten erre a célra épült, korszerű épületben található; nem óriási pazarlás ezt kiüríteni?*

– A Ludwig esetében valóban nem az épület elavultsága jelenti a problémát. A Ludwigot a kortárs művészet bemutatására hozták létre eredetileg a Várban, a későbbi-egykori Munkásmozgalmi Múzeum helyén, a Magyar Nemzeti Galéria tőszomszédságában, innen került a Művészetek Palotájába. A városligeti múzeumi negyedben egy helyen szeretnénk bemutatni a képzőművészet folyamának teljességét a kezdetektől egészen a jelenkorig. A Ludwignak

nagyon kicsi gyűjteménye van, amely jelenlegi állapotában csak rendkívül korlátozottan alkalmas az 1950 utáni művészet bemutatására. Magyarország természetesen nagyon hálás lehet a Ludwig családnak, de az adomány – mintegy száz letéti műalkotás mellett – mégiscsak mindössze 70 darab kép volt, ezzel szemben a Magyar Nemzeti Galéria 13 ezer magyar műalkotást őriz a II. világháború utáni időszakból. A gyűjtemények integrációja féloldalas maradna, ha nem terjedne ki a jelenkori és kortárs anyagra. A művészeti múzeumi logika követeli meg a Ludwig és a Magyar Nemzeti Galéria 1950 utáni anyagának egyesítését, hogy létrejöjjön egy harmadik múzeum, amely képes az elmúlt hatvan év magyar és nemzetközi művészetének átfogó bemutatására. Felvethetné, hogy a galériás anyag kerüljön át a Ludwig épületébe, de ott nem férne el – szükség van egy új, nagyobb múzeumépületre, ahol szimbiózisban működhet az 1800 és 1950 közötti magyar és nemzetközi anyagot bemutató Új Nemzeti Galéria, valamint az 1950 utáni művészetet bemutató Ludwig. Ezzel a koncepcióval egyébként a Ludwig Alapítvány is egyetért.

– *És lesz egy üres múzeum a Művészetek Palotájában?*

– Igen, és ez fantasztikus lehetőség Magyarország számára. A Trianon utáni időszakban mind az állami, mind a magángyűjtés lehetőségei beszűkültek, és kialakult egy óriási, több évtizedes gyűjtéstörténeti hiátus a nemzetközi művészeti anyag tekintetében. Utoljára a századfordulón tudtak a magyar gyűjtők és múzeumok jelentős nemzetközi műalkotásokra, például Manet-, Cézanne-, Gauguin- vagy épp van Gogh-képekre szert tenni. A hiátust a műtárgypiacról történő vásárlással már lehetetlen befoltozni, ez a hiány csak úgy orvosolható, ha egy 20. századi anyagot gyűjtő nagy magánkollekciót meg tudunk győzni, hogy költözzön Budapestre. Ahogy például Madrid is egy palota felajánlásával szerezte meg a Thyssen-Bornemisza-gyűjteményt, egyébként épp a hosszan hezitáló Budapest elől a '80-as évek végén. Számos európai város próbálja meg a gyűjtőket új múzeumok építésének ígéretével magához csábítani, Budapesten viszont már egy kész, korszerű, vonzó épületet tudunk felkínálni.

– *A Liget Budapestet szokták azért is bírálni, mert egy tíz-tizenöt évvel ezelőtti logika mentén ikonikus épületekkel, az úgynevezett Bilbao-effektussal akarja Budapest turizmusát fellendíteni. Manapság minden város el van látva legalább egy meghatározó kortárs épülettel, ez már nem vált ki érdeklődést.*

– Soha nem állítottuk, hogy ikonikus épületekkel akarjuk Budapestet ismertebbé tenni. Én éppen a Városliget egyedülálló történeti, intézményi rétegzettségét és funkcionális gazdagságát szoktam – mint egyedülálló vonzerő-potenciált – hangsúlyozni. Ha az új múzeumépületek között lesz ikonikus, pontosabban szólva emblematisztikus alkotás, az csak további nyereséget jelent. Én sem gondolom, hogy egy épület önmagában képes óriási turisztikai fellendülést generálni, bár a Gehry-féle épület Bilbaóban mit sem veszített a népszerűségéből, továbbra is évi egymillió látogató kíváncsi rá. A Városligetben azonban a régi és az új múzeumok, a fürdő, a Műjégpálya, az Állatkert, a cirkusz együttese egy Európában egyedülálló városi családi élményparkot kialakításának a lehetőségét jelenti. Ehhez hasonlóan komplex, történeti tradíciójú tematikus városrész egyetlen másik városban sem található. A turizmust – mint minden egyéb fogyasztást – leginkább a brandek, a márkák mozgatják: a Liget Budapest pedig a maga piaci szegmensében, a városi családi vonzerők között a legerősebbek közé fog tartozni Európában.

– Budapest most is erős márka, de nem a múzeumaival, hanem a panorámájával, a romkocsmáival és a Sziget-fesztivállal. Nem lehet, hogy bulifővárosnak egyszerűen alkalmasabb, mint bármi másnak?

– Ezt a spontán módon kialakult brandet senki nem akarja felszámolni, nagyon jó, hogy Budapest a fiatalok körében népszerűvé vált. Azonban a főváros a lehetőségeihez képest rosszul áll a turisztikai piacon, Prágához vagy Bécshez képest messze alulteljesít. A Liget Budapest viszont olyan márka lesz, amely a párnapos családi városlátogatások, hosszú hétvégék piacán vezető vonzerővé tud válni, ha tudatos városmarketinggel kötjük össze. Ez utóbbihoz a fővárosnak minden adottsága megvan: nagyszerű természeti és épített öröksége, gyógyvizei, gasztronómiája. Ha Magyarország belevág egy olyan jelentős, százévente egyszer megvalósuló kulturális beruházásba, mint a Liget Budapest projekt, akkor annak önmagán túlmutató eredményeket kell hoznia. Nem érhetjük be azzal, hogy elköltünk néhány új múzeumra rengeteg pénzt – mert fel lehetne építeni Budapesten öt új múzeumot úgy, hogy attól egyetlen plusz turista sem jön a városba. Szét lehetne szórni az intézményeket a sokak által preferált rozsdazónában: Kőbányán vagy a Rákosrendezőnél, és várhatnánk a csodát, hogy a turisták keressék meg őket, de bizony nem tennék. Az így elköltött pénz nem hozna többletbevételt az országnak, és nem erősítené meg Budapest pozícióját a világban, szemben a liget tervezett fejlesztésével, amely a város 150 év alatt kialakult tradíciójára, bölcsességére épít. Azt szoktam mondani, hogy a Liget Budapest projekt legjobb megvalósíthatósági tanulmánya maga a Városliget, annak 150 év alatt létrejött valósága.

– A rozsdáövezetek rehabilitációja közkedvelt gyakorlat világszerte. Miért nem ezzel próbálkozunk?

– Egy új kulturális intézmény valóban képes lehet elindítani kedvező folyamatokat a szűkebb környezetében, bár ez sem érvényesül mindenhol. Intő példa lehet a barnamezős fejlesztésekre a Művészetek Palotájának környéke, ahol 45 milliárd forint közpénz elköltése után sem jött létre az urbanisták íróasztala mellett megálmodott városi alközpont, amely lélektelen irodaházakon túl bármit is idevonzott volna. Ráadásul a 2008-as válság óta az ingatlanpiaci magánberuházások – amelyek nélkül nincs igazán barnamezős városfejlesztés – idehaza a töredékükre estek vissza. A Liget Budapest esetében azonban nem pusztán egy kerületet vagy egy negyedet szeretnénk valamelyest fellendíteni, hanem az egész főváros turisztikai erőforrásait kívánjuk európai rangú vonzerővel bővíteni. Ha lenne olyan világhírű múzeumi gyűjteményünk, vagy akár egyetlen műtárgyunk, amit szinte mindegy, hogy hol helyezünk el, mert a turisták bárhol megkeresik, gyárépületben, laktanyában, rozsdáövezetben, külvárosban, akkor talán lehetne urbanisztikai kísérleteket végezni, de nem rendelkezünk ilyennel. A Városliget központi fekvése, történeti rétegzettség, meglévő vonzereje, intézményi sokszínűsége és komplexitása az új múzeumokkal, továbbá a bővülő és megújított zöldfelületekkel együtt olyan szinergiákat teremt, olyan tematikus városrészt hoz létre, amely a piacvezető európai vonzerők közé fog kerülni a városokba irányuló családi turizmus piacán. Erre egyetlen másik terület, rehabilitációs zóna vagy zöldmezős beruházás sem alkalmas Budapesten. Azt is mondhatnám, hogy a helyszín kiválasztásával ezúttal biztosra megyünk.

A haditengerészet millenniumra épült, később lebontott pavilonja, 1900

Az Iparcsarnok 1933-ban